

Предметний зміст правового виховання молоді

Л.М.ГЕРАСІНА, доктор соц. наук

НУ «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»

Ідея правової держави і демократичного громадянського суспільства не може бути втілена поза реалізації правового виховання молоді, без її свідомого праворозуміння та здатності використання суб'єктивних прав. Попри зростання інтересу до права в сучасній Україні, ставлення до його інститутів є не ціннісним, а більш прагматичним, як до безконфліктного механізму вирішення певних інтересів. Це пояснюється слабкістю правової традиції в українському соціумі, низьким рівнем правосвідомості частини громадян, нерідко, правовим нігілізмом політичної еліти. За цих обставин склалися негативні передумови до виникнення маргінальної, неправової субкультури у молодіжному середовищі.

Як процес відтворення суб'єктивного права, правове виховання студентської молоді має свій предметний зміст – це *інструментальна система дій з формування правосвідомості, правової культури і поведінки молодого людини*. За природою, правосвідомість є не стільки почуттями чи інстинктом, скільки усвідомленням права, вона продукт комплексного право-виховного впливу, та тісно пов'язана з «правовим кліматом» і законністю у суспільстві. Правосвідомість містить правові переконання, ціннісні принципи людей, що виражають розуміння у необхідності встановлення певного правопорядку в суспільстві, зокрема, опосередковують ті чи інші активні вчинки юнацтва у сфері правовідносин.

Отже, у предметі правового виховання доцільно розрізняти: чинне об'єктивне право, що є нормативним утіленням соціально-правових потреб суспільства; і суб'єктивні правові почуття молодого людини. Останні можуть співпадати з діючим правом, або ні, що є відбиттям її внутрішніх психологічних і соціокультурних процесів. Тому Б. Кистяківський зазначав, що «при соціально-науковому вивченні права слід визнати здійснення права головним моментом для його пізнання...».

Правове виховання має окремі складові на різних соціальних рівнях: планування в межах правової політики держави; організація процесу правовиховних дій, зокрема в системі освіти, та їх сприйняття молоддю; стимулювання правового самовиховання тощо. Мета право-виховних практик, стосовно молоді, полягає в наступному – сформувати в неї переконання, що заперечення

необхідності визнання й дії права руйнує соціальні зв'язки і правовідносини, призводить до правового нігілізму і волюнтаризму в управлінні, тож знецінює права і свободи людини. Передусім, фіксуються правові очікування в студентському середовищі та їх вербалізація у легітимовані норми-вимоги, що, за суттю, є «пасивним правовихованням»; у подальшій правовій еволюції молоді відбувається їх трансформація в норми позитивного права (юридичні приписи) і готовність до реалізації суб'єктивних прав, тож відповідно здійснюється «активне правовиховання».

Предмет правового виховання спрямований на формування певного ступеня соціально-правової активності молоді особи, що фактично демонструє відповідний характер ставлення до чинного права. Це не тільки суб'єктивна спроможність до правових інтеракцій, а й система тестових критеріїв для кваліфікації правової культури людини: 1) правові уявлення; 2) знання чинного права; 3) очікування і вимоги, що пред'являються праву; 4) відношення до суб'єктів права; 5) готовність до виконання правових приписів; 6) вибір певної «моделі» правової поведінки; 7) мотивація і здатність до правових інтеракцій.

Як соціальну якість, правову вихованість людини можна вважати комплексною характеристикою, що фокусує різноманітні риси і правові чесноти особистості. Вона передбачає певний рівень правової ерудиції - знання студентом законів, необхідних для життя, навчання й приватної поведінки, розуміння ним своїх правових можливостей (зокр., юридичного порядку захисту прав та інтересів), повагу до прав інших людей, знання меж необхідної оборони, готовність до звернення в правоохоронні органи тощо.